

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Суми
2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 01.06.2023 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. X Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 квітня 2023 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2023. 196 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2023

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

АНТОНОВ Є. М.

студент, гр. ІС-21,

Сумський державний університет

(наук. керівник: д.і.н., проф. С. І. Дегтярьов)

СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ ІМ. НИКАНОРА ОНАЦЬКОГО

Сумський обласний художній музей ім. Никанора Онацького є справжнім банком вітчизняного та зарубіжного мистецтва. Уже сама будівля (проект архітектора Г. Шольца), де розташований музей являє собою пам'ятку архітектури кінця ХІХ – початку ХХ ст.

З дня заснування (1920 р.) і по сьогоднішній день, у музеї було зібрано понад 15 тисяч експонатів: живопис, графіка, скульптура та колекція нумізматики. Велика кількість творів мистецтва було передано з приватної колекції Оскара Гансена.

На першому поверсі музею зберігаються колекції картин українських, російських, італійських, голландських та французьких митців. Нажаль велика кількість творів мистецтва до недавніх пір не мала атрибуції. Та завдяки теперішнім працівникам музею була проведена велика робота з атрибуції експонатів.

Наприклад, за останні роки завдяки атрибуції було визначено авторів робіт й ідентифіковано імена багатьох художників. Проте складними залишаються твори: «Скорботна Богоматір» («Долороса»), «Св. Себастьян» та

«П'єта» (остання написана на панелі). На звороті двох останніх – червоні сургучні печатки. Ці полотна вважалися роботами кола Якопо Бассано, Клаудіо Коельо та Мікеланджело Мерізі да Караваджо. Наукові спостереження за стилістичними ознаками (світлові контрасти, моделювання форм, риси обличчя, рук та ін.), які багато разів повторювалися доводять, що вказані твори подібні манері та характерним особливостям митців пізнього Ренесансу – Тиціана Вечелліо та Якопо Пальмі Молодшого.

Безумовно, у фонді музею є велика кількість робіт українських митців. Одна з найбільших колекцій, що знаходиться в музеї – колекція картин С.І. Світославського. Сумське зібрання картин митця повною мірою віддзеркалює творчість С.І. Світославського: характерні особливості живописних прийомів, сприйняття та передачу тих чи інших мотивів, від ретельно пророблених до глибоко узагальнених пейзажних образів. Майже всі роботи живописця, що зберігаються у Сумському музеї, походять з колекції О.Г. Гансена. Його пейзажі пронизані особливою любов'ю до природи, її гармонійним єднанням з життям людини. Простий, на перший погляд, малюнок невибагливих і нескладних композицій підкреслюється багатим живописом, а мазок лягає на полотно легко й невимушено з численними відтінками, що випромінюють індивідуальність майстра.

На другому поверсі діє постійна експозиція декоративно-ужиткового мистецтва, до якої увійшли кращі світові зразки XVII – початку XX ст. за такими розділами: мистецтво України, Росії, країн Західної Європи, Далекого та Близького Сходу.

Найбільшу увагу привертають предмети, що надійшли від харківського колекціонера Є. Русакової. В збірці були класичні твори порцелянової мануфактури Майсена періоду розквіту, на кшталт алегоричної фігури «Зима» (дана та всі наступні назви взято з інвентарних карток музею), яка, немов алегорія в барокових виставах, була своєрідним прологом діяльності майсенівського виробництва та епілогом епохи бароко.

Також у Сумському обласному художньому музеї ім. Никанора Онацького зберігається 19 експонатів, виготовлених на англійській мануфактурі Веджвуд, яку заснував кераміст Джозайя Веджвуд у 1759 році. Частина з них потрапила у фонди з колекції Оскара Гансена, окремі експонати надійшли від приватних осіб у 1970-х роках. Серед найбільш цінних творів Сумського обласного художнього є частина посуду з «Гіпшорового» та «Готичного» сервізів, що активно випускались на підприємстві упродовж 1830-х – 1840-х років, інколи виконувались й пізніші «доробки» під замовлення власників ансамблів, у котрих частково речі з них побилися.

Сумський обласний художній музей ім. Никанора Онацького – провідний культурний осередок Сумщини, популярність якого зростає завдяки активній виставковій діяльності. Приклад тому – міжнародні виставки в Німеччині, Італії, Польщі, Росії.

---

1. Офіційний сайт Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького. URL: <http://artmuseum.sumy.ua/pro-muzej/tekst1.html>

2. Сумський обласний художній музей ім. Н. Онацького. URL: <https://smr.gov.ua/uk/misto/pam-yatki-mista/212-sumskij-oblasnij-khudozhnij-muzej-im-n-kh-onatskogo.html>

3. Решетньова Г. О. Майсенська порцеляна в Сумському обласному художньому музеї ім. Н. Онацького // Мистецтвознавчі записки. 2019. Вип. 35. С. 167-172

4. Ярмак М. П. Твори мануфактури Веджвуд у зібранні Сумського художнього музею ім. Н. Онацького // Сто років існування Сумського округового художньо-історичного музею: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького (Суми, 20-22 жовтня 2021 р.). Суми: СумДУ, 2021. С.87-90.

5. Юрченко Н. С. Заглиблюючись у внутрішній світ природи (твори С. І. Світославського з колекції Сумського художнього музею ім. Н. Онацького) // Сто років існування Сумського округового художньо-історичного музею: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького (Суми, 20-22 жовтня 2021 р.). Суми: СумДУ, 2021. С.117-127.

6. Юрченко Н. С. Західноєвропейський живопис у зібранні Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького. До питання атрибуції // Сто років існування Сумського округового художньо-історичного музею: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького (Суми, 20-22 жовтня 2021 р.). Суми: СумДУ, 2021. С.52-60.

7. Школьна О. В. Межигірський фаянс в колекції Сумського обласного художнього музею імені Н. Онацького // Сто років існування Сумського округового художньо-історичного музею: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького (Суми, 20-22 жовтня 2021 р.). Суми: СумДУ, 2021. С. 98-116.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

- Бакуліна Є. С.**
Василь Вишиваний у боротьбі за Україну 3
- Власенко В. М.**
До біографії професора Леоніда Фролова 11
- Дегтярьов С. І.**
Джерелознавчий потенціал Повного зібрання законів Російської імперії щодо вивчення історії Сумщини 18
- Єльнікова А. О.**
Дослідження діяльності Українського національно-демократичного об'єднання 25
- Зьоменко М. В.**
До історії Міністерства преси та пропаганди УНР (за матеріалами фонду 1113 ЦДАВО України) 29
- Король В. М.**
Візуальні матеріали, присвячені сільській електрифікації, на сторінках повоєнної обласної преси Сумщини (1945-1955 рр.) 35
- Кудінов Д. В.**
«Камень громовой или упавший с неба»: до історії падіння та початку вивчення «сумського метеорита» 46
- Кулешова А. В.**
Передумови видання Валуєвського циркуляру 1863 р. 55

<i>Мірошніченко А. В.</i> Кримські татари: поніверяння депортації	59
<i>Осадчий Є. М.</i> Бунякинський перевіз на Сеймі	64
<i>Принь О. В.</i> Бутаков В'ячеслав Інокентійович (1882–1946) – революціонер, археолог-аматор, історик	70
<i>Ровенська С. М.</i> Олександр Сема (Семмо) – сотник армії УНР та письменник	76
<i>Рубан А. В.</i> Європейський підприємницький капітал у машинобудівній промисловості на українських землях (1874–1914 рр.)	79
<i>Рубан В. В.</i> Спортивний часопис «Гарт» (1946) (до історіографії проблеми)	83
<i>Слюсарєва Є. О.</i> Аграрне питання в програмах політичних партій в роки Української революції (1917-1921)	90
<u>ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ</u>	
<i>Гончаренко А. В.</i> Централізація державної влади в Італії фашистським режимом Беніто Муссоліні у 20–30-х рр. ХХ ст.	95
<i>Дегтярьова Д. С.</i> Історичні передумови встановлення культу особи	103

Мурашко К. О.
К. Родзаєвський: нариси з біографії російського фашиста 108

Тихончук Д.
Економічний успіх повоєнного відновлення: досвід французької держави (1944–1969 рр.) 112

Червяченко В. Р.
Чехословаччина напередодні «Празької весни» 1968 р. 116

СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Власенко В. М., Сугоняко Д. Р.
До біографії Якова Моралевича 122

Гаврилишин П. М.
Богдан Гаврилишин – член Римського клубу 131

Зьоменко М. В.
Створення Міністерства преси і пропаганди УНР 136

Лобко Н. В.
Вплив радянського гендерного порядку на формування трудової орієнтації чоловіків і жінок 140

Степанов В. В.
Мова як засіб маніпуляції в процесах державотворення і політичних трансформацій 146

Тодоров І. Я.
Безпекові гарантії для України: стан і перспективи 151

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Антонов Є. М.

Сумський обласний художній музей
ім. Никанора Онацького 156

Бублик О. І.

Звичаї та побут жителів села Закотне
Луганської області 160

Єгорова Є. С.

Вплив російсько-української війни на крелевецьке
переборне ткацтво 168

Карпенко М. В.

Козацькі традиції: матеріали до вивчення питання 174

Кузьома В. С.

Казка «Приречений царевич» як джерело до вивчення
історії Давнього Єгипту 177

Михайліченко М. А.

Пам'ятки культурної спадщини Сумського району та
перспективи розвитку історико-культурного туризму 183

Шуть Т. І.

Заклади жіночої духовної освіти на території
Наддніпрянської України в ХІХ ст. 188

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.